

Sūnūs dievų – patys akliausi,

Žino žmogus, kur savo būstą rėsti.

O žvėris – kur taisytis irštvą.

Tik dievų sūnums

Į neprityrusią sielą išpausta

Nežinia, kur savo kelią rasti.

HELDERLINAS

Laukiamas svečias

Po pusryčių, kaip ir kas rytas, ponas de Žirardenas peržiūrinėjo gautąją korespondenciją; jis skaitė ją per daug nesidomėdamas, labiau iš pareigos.

Staiga jo veidas nušvito netikėtu džiaugsmu.

Nejaugi? Ar tai galimas daiktas? Ponas Žirardenas nedrįso to nė tikėtis. O vis dėlto tai buvo tiesa – gerą žinią jis laikė savo rankose: atvyksta Žanas Žakas! Štai čia tas ir pasakyta, rašo bičiulis Lebegas: atvyksta didžiai gerbiamas žmogus, pats didžiausias iš gyvųjų, Žanas Žakas Ruso!

Ponas Žirardenas vaikščiojo po kambarį su laišku rankoje, vis iš naujo ir iš naujo skaitydamas jį.

Žano Žako Ruso filosofija giliai įsisunkė į pono Žirardeno gyvenimą. Renė Liuji, markizas de Žirardenas, grafas de Vevrė ir de Bregi, Ermenonvilio ir kitų dvarų bei žemių senjoras, kadaise buvo pirmasis kamerheris ir leibgvardijos viršininkas Lenkijos karaliaus dvare, Liunevilyje. Tada jis gyveno visavertį gyvenimą, kurio daug kas jam pavydėjo. Tačiau, prieš kokius dvylika metų įsigilinęs į Ženevos piliečio Žano Žako knygas, jis suprato, koks

tuščias toks gyvenimas, ir tada jam, kaip ir daugeliui kitų, staiga atsivėrė gyvenimo prasmė. Civilizacija supūdė pasaulį, kas nori atsikratyti nykaus tuštumo jausmo, tas turi grįžti atgal į paprastumą, į gamtą. Ir markizas metė tarnybą Liunevilio dvare ir ėmė tvarkyti savo gyvenimą pagal didžiojo mokytojo teorijas. Jis gynė tas politines naujoves, kurias Žanas Žakas skelbė savo knygoje „Visuomeninė sutartis“; jis auklėjo savo sūnų ir įpėdinį Fernandą pagal Žano Žako principus, išdėstytus didaktiniame „Emilio“ romane; nuosavame Ermenonvilio dvare jis perkūrė kraštovaizdį taip, kaip jis buvo pavaizduotas Žano Žako meilės romane „Naujoji Eloiza“.

Pats Žanas Žakas jau daug metų vėl gyveno Paryžiuje, – vyriausybės įsakymu ištremtas, tyliu susitarimu pakenčiamas. Ponas Žirardenas geiste geidė susibičiulianti su didžiuoju mokytoju, kad galėtų kalbėtis su juo, dalytis mintimis. Tačiau Žanas Žakas vengė žmonių, ir markizui tik vieną kartą, prieš daugelį metų, teko pabūti Žano Žako svečiu.

O paskui atėjo žinia, kad Žanas Žakas, išvargintas visokių nesuipratimų Paryžiuje, vėl iešką ramios užuovėjos sodžiuje. Ponas Žirardenas nuoširdžiu ir pagarbiu laišku pasiūlė Žanui Žakui pasinaudoti jo vaišingumu, o geram jų abiejų bičiuliui daktarui Lebegui pavedė tinkamai nušviesti visus Ermenonvilio pranašumus. Tačiau nemažai didikų stengėsi atsikviesti Žaną Žaką savo pastogėn; tai žinodamas, markizas nedaug teturėjo vilties. Ir vis dėlto didysis mokytojas pasirinko jo dvarą!

Žirardenui norėjosi tučtuojau pranešti sūnui Fernandui, kokią didelę laimę laukia Ermenonvilio pilies. Tačiau jis prisivertė palūkėti. Jo širdis buvo pilna Žano Žako laisvės idėjų, tačiau dar iš karo tarnybos laikų markizas buvo įpratęs laikytis drausmės ir

griežtai žiūrėti savo pareigų. Po pusryčių reikėjo apeiti sodus! Tokią tvarką nustatė jis pats, tokios tvarkos laikysis ir dabar. Džiugią naujieną jis nutarė sūnui pranešti vėliau.

Ponas de Žirardenas, aukštas ir apyliesis penkių dešimčių metų vyriškis, užsidėjo žemą skrybėlę siaurais kraštais, pasiėmė ilgą lanksčią nendrinę lazdelę su apskrita auksine rankena. Šitaip, su paprastu sodžiaus apdaru, apsilkęs ilgą švarką ir apsiavęs batus žemais aulais, jis išėjo iš namų. Prie jo tuojau prisidėjo mažytė palyda – valdytojas, vyriausiasis sodininkas, vienas iš tarnų.

Kasdienė parko apžiūra visada buvo mėgstamiausias Renė de Žirardeno užsiėmimas. O dabar, kai Žano Žako atvykimas turėjo suteikti sodams aukščiausią prasmę, jis vaikščiojo po juos dvigubai džiaugdamasis.

Pasinaudodamas Žano Žako idėjomis, ponas de Žirardenas parašė išsamų „Kraštovaizdžio architektūros vadovą“, o parkas, užveistas aplink pilį, realizavo jo paties teoriją. Nemėgdamas sustingusių, geometriškų Versalio sodų, savo paties Ermenonvilyje jis siekė sukurti tokį parką, kuris kiekvienam lankytojui sužadintų pakilų jausmą, kad jis patekęs į gamtą. Į pačią gamtą. Švelniai žaliuojančios lankos ir neįžengiama giria, veržlus krioklys, romus upokšnis ir melancholiškai žavingas ežeras, didingi rūstūs uolynai ir viliojantys kloniai – visko čia buvo, ir lankytojas pagal savo norą galėjo bastytis iš vienos panoramos į kitą pasirinkdamas tai, ką jam liepia širdis. Nestigo čia nė tokių kampelių, kurie primintų praeitį ir amžinatvę. Tai vienur, tai kitur erdviame parke stūksojo kokios nedidelės šventyklas arba griuvėsiai, bylojant apie didžius graikų bei Romos laikus, o visokiausi įrašai, suolų atkaltėse išpjaustyti, kolonos

išgraviruoti, medžių liemenyse išraižyti, čia iš klasikų, čia iš amžininkų raštų paimti posakiai, rodė tų vietų dvasinį ryšį.

Šiame pasaulyje markizas ir leido savo dienas, visą laiką žvalgydamasis, viską tikrindamas. Pasiekė jis daug; bet vis dar rasdavo spragų, padarytinių, bet nepadarytų darbų, ir tai buvo nuolatinių jo rūpesčių bei kasdienių džiaugsmų šaltinis. Maršalo gestu jis kilsterdavo savo ilgą, lanksčią lazdele, baksteldavo ją į daiktą ar į žmogų ir tokiu būdu perduodavo sodininkams bei statytojams savo įsakymus. „*Le Père la Tapette* – Tėvu Baksnotoju“ vadindavo žmonės savo geraširdį ir valdingą poną. Šiandien jo žvilgsnis buvo dar priekabesnis negu paprastai, o noras veikti dar veržlesnis, nes visas jo kūrinys netrukus atsidurs prieš paties Žano Žako akis.

Jis ėjo ežerėlio pakrante, iliuzinėje tolumoje dunksojo nedidelė šventovė – Filosofijos šventykla. Ponas de Žirardenas nužingsniavo per jaukius klonius, kuriuose ganėsi kaimenės, pasuko Svajų alėja, girios takeliu pakilo į Vienatvės uolas. Pasigrožėjo plačia įvairia panorama. Markizas buvo įsitikinęs: jo pasaulis išlaikys egzaminą žmogui, sukūrusiam jį savo svajonėse.

Argi ne geroji apvaizda pakuždėjo jam, Žirardenui, dar prieš trejetą savaitių pastatyti čia nedidelę Šveicarijos kalnų piemens trobelę, *chalet Suisse*. Markizas pasuko prie statybos. Taip, darbas ėjo sparčiai. Porą savaitių Žanas Žakas, matyt, dar turės pagyventi vasarnamyje, o paskui galės persikelti į šią trobelę. Trobelė kilo pievoje, žaliuojančioje nuožulniame šlaite, šviesiame, žmogaus rankos beveik nepaliesto girios kraštovaizdžio fone. Tai buvo tikras „Klarenso rojus“ iš „Naujosios Eloizos“ romano, – Žanas Žakas gyvens tokioje aplinkoje, kurioje gyvena jo amžinojo kūrinio herojai – Sen Prė ir Julija.

Markizas baigė apžiūrą. Dabar jis jau gali sau leisti tą didelį malonumą – pranešti sūnui, kad netrukus atvyks Žanas Žakas.

Markizas liepė pakviesti sūnų. Fernandas atėjo. Septyniolikametis Fernandas, kaip Ermenonvilio senjoro įpėdinis turėjęs grafo Bregi titulą, dėvėjo dar paprasčiau negu markizas; įprastinio puošnaus švarko ir prašmatniai išsiuvinėtos liemenės vietoje jis vilkėjo atvirus marškinius.

– Grafe Fernandai! – iškilmingai pareiškė tėvas, kreipdamasis į klausiamai žiūrintį jaunuolį. – Džiugi naujiena! Atvykta mūsų draugas ir mokytojas Žanas Žakas! Nuo šiol jis gyvens Ermenonvilyje!

Juodos didelės jaunuolio akys sublizgėjo taip džiaugsmingai, kad sujaudino ir tėvą.

– Na, berneli mano, – tarė šis, stengdamasis juokavimu paslėpti savo jaudinimąsi, – ar gerai aš visa tai sutvarkiau? Ar tu patenkintas manimi?

Fernandas, vos galėdamas ištarti žodį, sujaudintu balsu atsakė:

– Dėkui jums, tėve! Labai, labai ačiū!

O pats tuoj pasileido į girią, prasidedančią ten, kur baigiasi sodai. Ten buvo nuošali aikštelė, kurioje jis mėgdavo pasislėpti, kai jį sujaudindavo koks įvykis. Ten Fernandas krito į samanas po sena pušimi, savo ištikimiausia drauge. Skęstę paskendo mintyse.

Taip, gerai visa tai sutvarkė tėvas. Bet jeigu Žanas Žakas pasiryžo atvykti, tai čia buvo tik jo, Fernando, asmeninis laimėjimas. Juk Žanas Žakas, – tai, žinoma, didelė paslaptis, – buvo Fernando bičiulis. Mat dar tuomet Paryžiuje, kai tėvui pasisekė įsiveržti į baikščiojo filosofo butą, jis pasiėmė kartu ir Fernandą. Jie nunešė Žanui Žakui perrašyti gaidas. Tai buvo viena iš mokytojo keistybių, kad jis nenorėjo gyventi iš filosofijos,